

Наші втрати

НЕ МИСЛИВ МАТЕМАТИКИ БЕЗ ПОЕЗІЇ

22 лютого перестало битися серце Богдана Пташника, відомого українського математика, члена-кореспондента НАН України, дійсного члена Наукового товариства ім. Шевченка, професора, доктора фізико-математичних наук, лауреата премії НАН України імені М.О. Лаврентьєва, завідувача відділу математичної фізики Інституту прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України.

Богдан Пташник народився 28 вересня (за документами 28 липня) 1937 р. у селищі Богородчани Івано-Франківської області. 1959 р. закінчив із відзнакою фізико-математичний факультет Івано-Франківського державного педагогічного інституту. Трудову діяльність Б. Пташник розпочав у 1959 р. вчителем Росільнянської СШ на Франківщині. У 1961-1963 рр. працює асистентом кафедри математики Івано-Франківського державного педагогічного інституту. 1963 р. вступив до аспірантури Інституту математики АН УРСР у відділ, яким завідував член-кореспондент АН України Ю.Д. Соколов. Науковим керівником аспіранта був професор В.Я. Скоробогатько. Обидва ці видатні вчені відіграли важливу роль у формуванні Б. Пташника як науковця і громадянина. Після закінчення аспірантури з 1966 по 1969 р. він працював асистентом кафедри диференціальних рівнянь Львівського державного університету імені Івана Франка, у 1969-2000 рр. продовжував працювати на цій кафедрі за сумісництвом. Тут у 1968 р. захистив дисертацію “Задача Валле Пуссена та деякі крайові задачі для лінійних гіперболічних рівнянь”, на здобуття наукового ступеня кандидата фізико-математичних наук.

З 1969 р. Б. Пташник працював в установах Академії наук України. У 1969-1972 рр. – старшим науковим співробітником Фізико-механічного інституту АН України, з 1973 р. – старшим науковим співробітником Львівського філіалу математичної фізики Інституту математики АН України (з 1978 р. – Інститут прикладних проблем механіки і математики АН України). 1989 р. захистив в Інституті математики АН України

докторську дисертацію “Некласичні крайові задачі для диференціальних рівнянь із частинними похідними”, а в 1990 р. йому присвоєно вчене звання професора. З 1990 р. – завідувач відділу математичної фізики та керівник математичного сектора Інститут прикладних проблем механіки і математики ім. Я.С. Підстригача НАН України.

1989 р. Б. Пташник став членом та активним діячем щойно відновленого в Україні Наукового товариства ім. Шевченка. У 2002 р його обрано академіком Академії наук вищої школи України, у 2003 р. – член-кореспондентом НАН України, 2006 р. – дійсним членом Наукового товариства імені Шевченка, 2007 р. відзначено премією НАН України імені М.О. Лаврентьєва.

Б. Пташник написав понад 200 наукових праць з теорії диференціальних рівнянь із частинними похідними, теорії гіллястих ланцюгових дробів та історії математики, а також 20-ти науково-популярних статей. Б. Пташник був піонером у дослідженні багатоточкових задач для рівнянь із частинними похідними, а також причетний до перших досліджень з теорії гіллястих ланцюгових дробів, які були виконані під керівництвом його вчителя професора В. Скоробогатка. Створив наукову школу з теорії умовно коректних задач для рівнянь із частинними похідними, якій притаманні оригінальні напрями досліджень. Разом з учнями Б. Пташник розробив оригінальні методи (які базуються на метричному підході до проблеми малих знаменників) дослідження коректності та побудови розв’язків багатьох некласичних задач для рівнянь і систем рівнянь із частинними похідними скінченного та безмежного порядків, а також для диференціально-операторних рівнянь. На відміну від робіт інших авторів, у роботах професора Б. Пташника не тільки аксіоматично накладено умови на малі знаменники, що забезпечують розв’язність задачі, але й доведено теореми метричного характеру про оцінки знизу малих знаменників, із яких випливає однозначна розв’язність задачі для майже всіх (стосовно міри Лебега) векторів, компоненти яких виражаються через параметри області, коефіцієнти рівнянь і коефіцієнти граничних умов. Вказані дослідження Б. Пташника, які стали новим природним етапом розвитку загальної теорії крайових задач, пов’язані також із рядом застосувань; вони стимулювали розвиток нових аспектів теорії умовно коректних задач, а також стали джерелом нових проблем метричної теорії чисел, багато з яких були розв’язані ним спільно з відомим білоруським математиком професором В. Берніком.

Своїми знаннями й досвідом професор Б. Пташник щедро ділився з молоддю. Впродовж багатьох років він читав спецкурси та керував науковою роботою магістрів, аспірантів і докторантів у Прикарпатському національному університеті імені Василя Стефаника, у Львівському національному університеті імені Івана Франка та у Національному університеті “Львівська політехніка”. Багато сил і часу віддавав Б. Пташник науково-організаційній роботі з координації наукових досліджень та під-

готовки наукових кадрів високої кваліфікації з математики в Західному регіоні України. З 1976 р. він – секретар секції механіки і математики, голова секції математики (1991-2000), заступник голови секції математики і математичного моделювання (2001-2006), а з 2007 р. – керівник відділення фізико-технічних і математичних наук та керівник секції математики і математичного моделювання Західного наукового центру НАН України та МОН України. Зусиллями вченого набула широкого визнання Міжнародна математична конференція ім. В.Я. Скоробогатка.

Впродовж багатьох років Б. Пташник докладав багато зусиль для збереження у математичній громаді України й у всьому суспільстві пам'яті про засновників Наукового товариства імені Шевченка, творців української математичної термінології, вчителів багатьох поколінь – математиків В. Левицького, М. Зарицького, М. Чайківського. Цьому слугували зорганізовані ним заходи до пам'ятних дат, зокрема з участю членів родини М. Зарицького, науково-популярні нариси, книжка, яку він не встиг завершити, але яка неодмінно вийде друком. У наукових та студентських колах викликали захоплення не лише його математичні досягнення та ерудиція, але й величезна любов до народних традицій і українського поетичного слова та бажання передати її іншим. Не випадково він був 1965р у Києві у залі кінотеатру під час акції перед прем'єрою “Тіней забутих предків”, дуже цінував особисті контакти з українськими літераторами та митцями. Впродовж усього свого життя Богдан Пташник з особливою повагою і вдячністю згадував своїх учителів. Відтепер світлу пам'ять про Богдана Йосиповича зберігатимуть та передаватимуть його учні, колеги, усі, кого він навчив математики та кому відкрив свою поетичну душу.

Володимир Пелих